

20 juni 1977

MARINE INLICHTINGSDIENSTINLICHTINGENRAPPORT

no. 5/77

MEI 1977

OPMERKINGEN

1. Personeel van de Koninklijke Marine mag op "need to know"-basis kennis nemen van de in het inlichtingenrapport vermelde gegevens. Gezien de verscheidenheid van de artikelen bestaat tegen het lezen van het gehele rapport door officieren geen bezwaar.
2. Indien geadresseerden ten behoeve van de onder hun commando gestelde eenheden en/of opleidingen gebruik wensen te maken van gegevens die in dit rapport zijn vervat, dient met die gegevens de nodige voorzichtigheid te worden betracht.
3. In geen geval mag over de gegevens van dit rapport melding worden gemaakt tegenover niet-leden van de Nederlandse krijgsmacht.
4. In het geval dat in dit rapport vervatte gegevens door een geadresseerde zijn verwerkt in een eutaus, waaraan tevens buitenlandse officieren deelnemen, dient terzake contact te worden opgenomen met hoofd M RIN o.g. SOF-COMMID.
5. De geadresseerden dienen slechts tien onbevolgd gedateerde uitgaven aan te houden. Bij ontvangst van een afkeuring dient de laatste uitgave te worden vernietigd onder toezicht van een proces-verbaal van het hoofd M RIN.
6. Indien een geadresseerde één of meer uitgaven worst aan te houden dient hij dit schriftelijk hierop te doen aan het hoofd M RIN.

BY [handwritten signature]

[handwritten signature]

DIS TRIBUTIELIJST

	ex.nr.
MINDEF/CDS - 20/10/78 vern	1
d) CHEF STAF (KM) IGK - 9/1/78	2 vern.
CMS tevens voor: PLV CMS, HBUMILJUZA ter visie	3 25/1/78 vern. P.
VOORZ. WG BELEIDSVOORBEREIDING	
CHEF KAB. CMS-BDZ	
SC PLANNEN tevens voor: HBUORG, HBUTAKTIEK	4 27/6/78 vern. P.
HBUPLANNEN	
SC OPERATIËN tevens voor: HBULU en HBULOG	5 9/12/78 vern.
d) HBUVERB - 9/6/78 vern.	6
HBUTECHNIEK, WAPENTECHNIEK EN VEILIGHEID ter visie	7 2/9/77 vern. P.B.
d) HBUOPS - 4/7/78 vern.	8
DIR. MARSTAFSCHOOL	9 9/3/78 vern. P.B.
d) DIR. PERSONEEL KM/HBUPLANPERS	10 10/12/77 vern.
DIR. MATERIEEL KM tevens voor: HCOFINMAT - 28/2/78	11 en 12 vern.
HWAPCOMSYS	
d) HWO - 3/8/78 vern.	13
d) MARAT [redacted] - 7/6/78 vern.	14
d) MARAT [redacted] - 22/3/78 vern.	15
d) MARAT [redacted] 26/1/78 vern.	16
d) MARAT [redacted] 14/11/78 vern.	17
DGB/CKMARNs tevens t.b.v. C 1-AGGP en C W-INFCIE	18 t/m 20
CZMNA d.t.v. SOI	21 18/10/78 vern.
CZMNED d.t.v. HDGB	
CZMNED/SOI	22 t/a
CEKD	23
CMLD	24
CMM RIJNMOND	25
CMM TEXEL	26
CMM IJMOND	27
CMM SCHELDE	28
COZDNE	29
t.b.v. in dienst zijnde onderzeeboten	30 t/m 35
CMDNE	36
CFREGRON	37
HVBS d) HDGB Command 12/6/79 vern.	38 t/a
COPSCHOOL	39 en 42
CMARKAZ ERFPRINS	40 en 41
HANTAK	43 t/a
CMVKV d.t.v. OI	44 t/a
CMVKK tevens voor CVSQ	45 en 46
t.b.v. de daarvoor in aanmerking komende schepen	47
CAWCS	48 t/m 69
CMBFLOT 1	70
CMBFLOT 3	71
CVSQ 320	72
CVSQ 321	73
CVSQ 2	74
CVSQ 860	75
VOKIM	76
HDGB	77
d) COORD. INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN - 18/4/78 vern	78
d) HLAMID - 4/4/78 vern.	79
d) HLUID - 7/8/78 vern.	80
d) HPMV - 28/6/78 vern.	81
HWKC	82
BU INL	83 t/a
	84 t/m 94

d) via de DGB Command 10/11/78 vern.
 -escms 23 t/m 37, 39 t/m 43, 45 t/m 78

INHOUDSOPGAVE

	<u>blz.</u>
DISTRIBUTIELIJST	i
INHOUDSOPGAVE	ii
EVALUATIE DER INLICHTINGEN	iii

HOOFDSTUK 1 - DIVERSE ONDERWERPEN

() - SS-N-10/SS-N-14 CONTROVERSY RESOLVED	1 - 3
() - LANCERINGEN VAN BALLISTISCHE PROJEC- TIELEN DOOR DE SOVJET MARINE IN 1976	4
() - RECENTE INFORMATIE MET BETREKKING TOT DE ELEKTRONISCHE DREIGING	5 - 14
() - DE CUBAANSE AANWEZIGHEID IN AFRIKA	15 - 20
() - SOMALIE	21 - 25
() - JOINT VENTURES	26 - 31

HOOFDSTUK 2 - SOVJET MARITIEME AKTIVITEITEN

() - DE ATLANTISCHE OCEAAN	32 - 36
() - DE MIDDELLANDSE ZEE	36 - 38
() - DE INDISCHE OCEAAN	38 - 39

HOOFDSTUK 3 - KARAKTERISTIEKEN VAN SOVJET
COMBATTANTEN EN HULPSCHEPEN

() - GRISHA III-KLASSE (PCE)	40 41 en 42
-------------------------------	----------------

EVALUATIE DER INLICHTINGEN

Bij het evalueren (graderen) van de waarde van de ontvangen inlichtingen stelt men de betrouwbaarheid van de bron vast en bepaalt vervolgens de waarschijnlijke juistheid van het bericht zelf.

Reliability of the source

- A = completely reliable
- B = usually reliable
- C = fairly reliable
- D = not usually reliable
- E = unreliable
- F = reliability cannot be judged.

Accuracy of the information

- 1 = confirmed by other sources
- 2 = probable true
- 3 = possible true
- 4 = doubtfully true
- 5 = improbable true
- 6 = truth cannot be judged.

HOOFDSTUK 1

DIVERSE ONDERWERPEN

SS-N-10/SS-N-14 CONTROVERSY RESOLVED

1. The SS-N-10 missile designation has been deleted due to the lack of definitive data supporting the existence of such a weapon system. This designation was assigned in 1969 to an assumed antisurface ship missile believed to be carried onboard the KRESTA II and KARA Class cruisers, and KRIVAK Class destroyers.
2. The SS-N-10 was postulated when the first KRESTA II appeared in 1969 with missile tubes that were incompatible with any known missile system. It was assumed that the role of this missile was antisurface ship since the KRESTA II's immediate predecessor, the KRESTA I, carried this type of missile. The characteristics of this new missile were derived from knowledge of KRESTA II electronics and the launch tube dimensions, as well as from known Soviet missile technology. It was further assumed that the SS-N-10's maximum range would be within the KRESTA II's radar horizon. The SS-N-10 was surmised to be also onboard the KRIVAK and KARA when these units appeared in 1970 and 1971. The inner dimensions of the missile tubes on the KRIVAK are equivalent to those on the KRESTA II, while the KARA's tubes are identical.
3. The existence of the SS-N-10 was apparently supported by reports of KRESTA II and KRIVAK missile firings in the Baltic and the acquisition of missile debris. There was, however, no supporting telemetric data or photographic evidence, and the SS-N-10's existence remained an assumption.
4. Telemetry intercepts from Black Sea missile launches in 1971 confirmed the existence of a surface launched torpedo carrying ASW missile. This missile, later designated SS-N-14, was thought to be in the early developmental stage, yet its discovery prompted the reanalysis of previously acquired information.

5. The U.S. Naval Attaché to the Soviet Union, during a visit to Frunze Higher Naval School in Leningrad on 17 July 1970, observed a graphic display depicting the launch of a torpedo carrying ASW missile. The graphic portrayed a HORMONE A helicopter using dipping sonar to acquire a submarine, a communications link from the helicopter to a MOSKVA CHG and an SUW-N-1 launch of a missile delivering a parachute retarded torpedo. In 1970 this piece of information did not correlate with any known missile system; however, it took on additional meaning and importance in light of the Black Sea 1971 telemetry plus telemetry obtained in 1972.
6. In late 1973 the SS-N-14 was assessed to be operational with the MOSKVA, KRESTA II, KARA and KRIVAK as the probable launch platforms. It was believed, at this time, that the KRESTA II, KARA and KRIVAK possibly carried a mixture of SS-N-10's and SS-N-14's.
7. Meanwhile, evidence was continually being received supporting the existence of only the SS-N-14. During a Port Louis, Mauritius, port call in March 1974 by KRESTA II Class CG, MARSHALL VOROSHILOV, a senior rating remarked that all eight KRESTA II tubes contained ASW missiles. In September 1974, visitors to the Leningrad Naval Museum were told that the KRESTA II missile system was intended for antisubmarine warfare. Seven months later, in April 1975, KRESTA II Class CG KRONSTADT was sighted in the Barents Sea with burn marks on its port missile tubes. A POLUCHAT torpedo retriever with two torpedoes on deck and a BRAVO target submarine were also sighted indicating the probability of the SS-N-14 launch. Visual confirmation of the SS-N-14 was recently obtained with the appearance on Soviet TV of a KRESTA II with its missile tubes open, displaying the torpedo carrying SS-N-14.
8. Although the SS-N-14 was not declared operational by U.S. intelligence until 1974, the missile system was almost certainly operational in 1969 when the first KRESTA II was completed. It is inconceivable that the Soviets would deploy the KRESTA II without an operational missile system for the two quad launchers. The SS-N-14 design must have been in an advanced stage prior to MOSKVA CHG debut in 1967, since the SUW-N-1 launcher/magazine, initially employed on the MOSKVA, was designed to be compatible with the SS-N-14. The magazine doors for loading the SUW-N-1 are larger than necessary for

the other weapon system fired from this launcher, the FRAS 1 Depth bomb carrying rocket. The SS-N-14 system need not have been ready at this early date, since the FRAS 1 was an operational system.

9. It is now believed that the initial KRESTA IIs and KRIVAKs, and all the KARAs carried out their SS-N-14 test firings in the Black Sea. All the non-Black Sea Constructed units transited to the Black Sea shortly after commissioning, probably to conduct their SS-N-14 missile tests. These units and the MOSKVA Class, though lacking an exclusive surface to surface missile, employ SAM systems which have a limited antisurface capability.

While the SS-N-14 currently is assessed to have an ASW capability, there are indications of testing which could be for the development of an anti-surface ship version.

10. SACLANT Comment. The proceeding article was written by CINCSOUTH. However, it must be emphasized that not all NATO nations concur with the conclusions reached, and are not prepared to accept the demise of the SS-N-10. SACLANT is in general agreement with the article. The SS-N-10 is officially retired. The designator "SILEX" is approved for the SS-N-14 cruise missile, which is estimated to carry an ASW acoustic homing torpedo with a 198 pound (90 kl) warhead. The SILEX became operational in 1974 and is carried on KARA and KRESTA II CLGM's, KRIVAK DDGSP and possibly MOSKVA CHGs.

LANCERINGEN VAN BALLISTISCHE PROJECTIELEN DOOR DE SOVJET MARINE IN 1976

11. Het jaar 1976 kon als bijzonder worden aangemerkt voor wat betreft het grote aantal lanceringen van ballistische projectielen waarbij Sovjet marine eenheden waren betrokken. In totaal konden 87 lanceringen worden geobserveerd, een aantal wat 16% hoger lag dan het aantal van 1975.

12. Overzicht van onderwater gelanceerde ballistische projectielen (SLBM) in 1976:

<u>type</u>	<u>lanceringen 1976</u>	<u>totaal aantal lanceringen</u>
SS-N-4	: 0	: 231
SS-N-5	: 9	: 172
SS-N-6 totaal	: 28	: 317
mod 1	4	190
mod 2	0	19
mod 3	0	7
mod 2 of 3	4	6
mod 1, 2 of 3	20	95
SS-N-8	: 19	: 112
SS-NX-17	: 8	: 11
SS-NX-18 totaal:	23	: 26
single RV	8	8
MIRV	7	10
single or MIRV	8	8
Totaal:	87	: 869

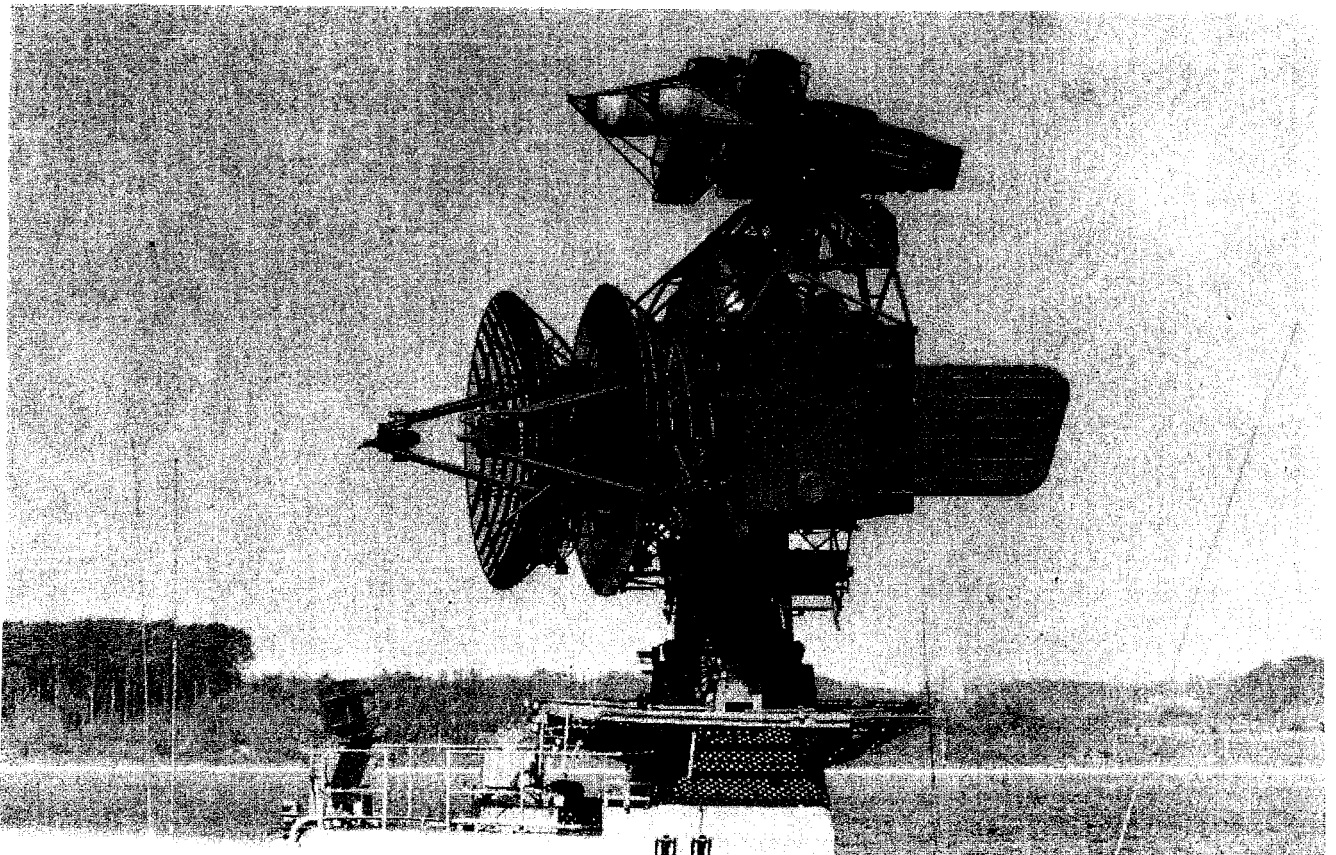
13. Van deze 87 lanceringen waren 31 zogenaamde "Research and Development" (R & D) vluchttesten van de (nieuwe) typen SS-NX-17 en SS-NX-18. Twaalf van de 31 lanceringen werden alleen al in de maand december verricht en werden voorafgegaan door dummy testlanceringen. Het aantal proefschoten van de SS-N-5, SS-N-6 en SS-N-8 in 1976 waren praktisch gelijk aan die in het voorafgaande jaar. De lanceringen van deze (oudere) typen raketten schijnen in verband te kunnen worden gebracht met het opwerken van onderzeebootbemanningen.

RECENTE INFORMATIE MET BETREKKING TOT DE ELEKTRONISCHE
DREIGING (Periode 25 januari 1977 - 10 mei 1977)

HEAD LIGHTS radar puls-patronen:

14. Sedert medio 1973 weten we uit intercepties dat de puls-patronen van de Sovjet SA-N-3 missile guidance radar HEAD LIGHTS, bestaan uit twee verschillende "formats", welke beiden bestaan uit pulse triplets:
 - a. Format A guidance heeft een karakteristieke 4 microseconden puls en een 4 microseconden "spacing"
 - b. Format B guidance heeft eveneens een 4 microseconden puls doch met een duidelijk te onderscheiden 5 microseconden "spacing".

15. Recente intercepties hebben tijdens SA-N-3 schieten, het gebruik van beide "formats" A en B guidance met de unieke pulse coderingen bevestigd.

HEADLIGHT ALFA

HEADLIGHT BRAVO

Commentaar:

16. a. Aan boord van de KRESTA-II, KIEV en KARA worden de voorste en achterste HEAD LIGHTS opstellingen respectievelijk geassocieerd met de voorste en achterste SA-N-3 launchers.
- b. Het gebruik van twee aparte "formats" in het guidance signaal wordt gezien als een effectief middel om aparte "guidance" voor gelijktijdig afgevuurde SA-N-3 missiles te geven.

PEEL GROUP radar modificaties:

17. Uit recente fotografie is gebleken dat de SA-N-1 control radar PEEL GROUP aanzienlijk is gemodificeerd door:
- a. Het toevoegen van een schotel-antenne met een diameter van ca. 150 cm. Deze antenne is in de ruimte

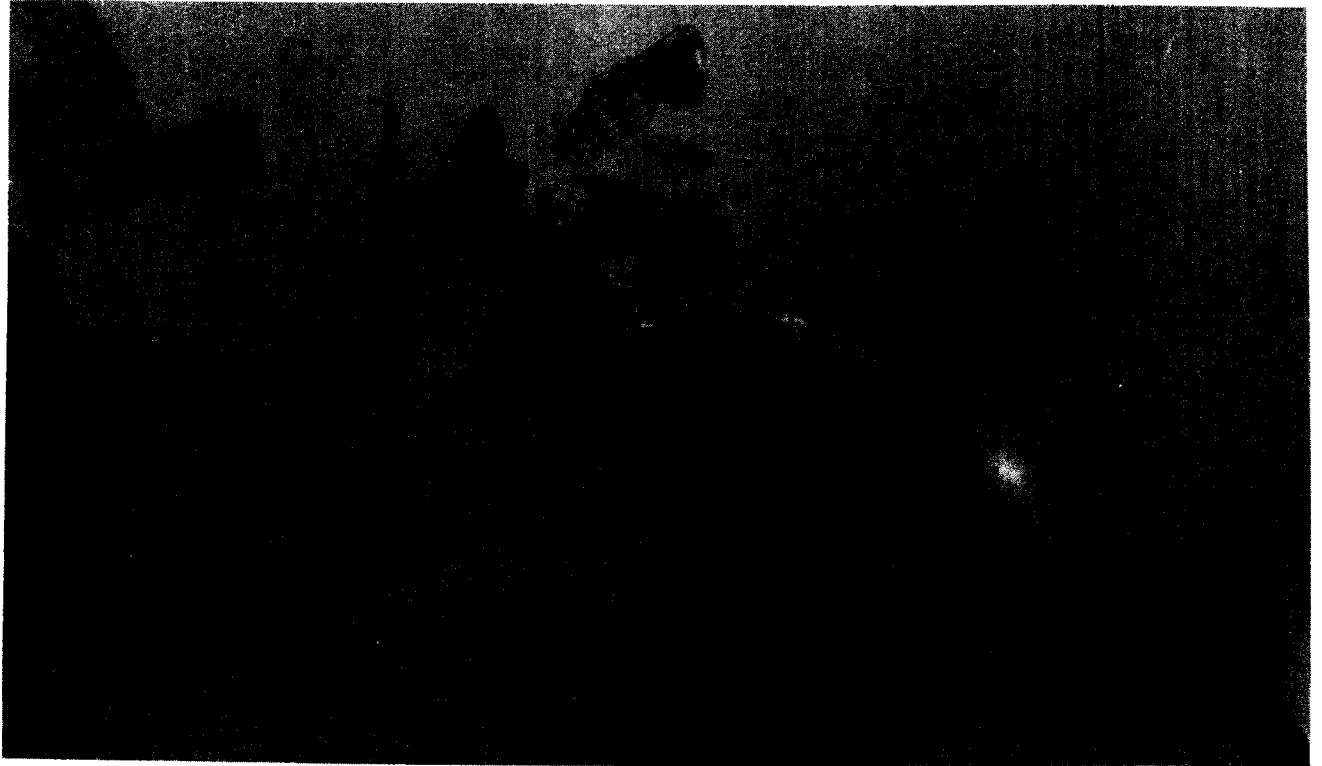
tussen de 4 "peel" antennes gemonteerd. De antenne wordt gevoed door een "fixed horn" welke op een vierpoot is gemonteerd. Twee gescheiden waveguides lopen langs de poten van de vierpoot naar de "fixed horn". Analyse van recente intercepties van deze schotelantenne toont aan dat de parameters identiek zijn aan het normale PEEL GROUP target tracking signaal. Er werd geen scan-modulatie waargenomen, hoewel er bij een "switch" van de schotels naar de grote "peel" antennes een gelijktijdige stabiele 24.9 hz. "unidirectional scan" modulatie op het signaal werd waargenomen.

Commentaar:

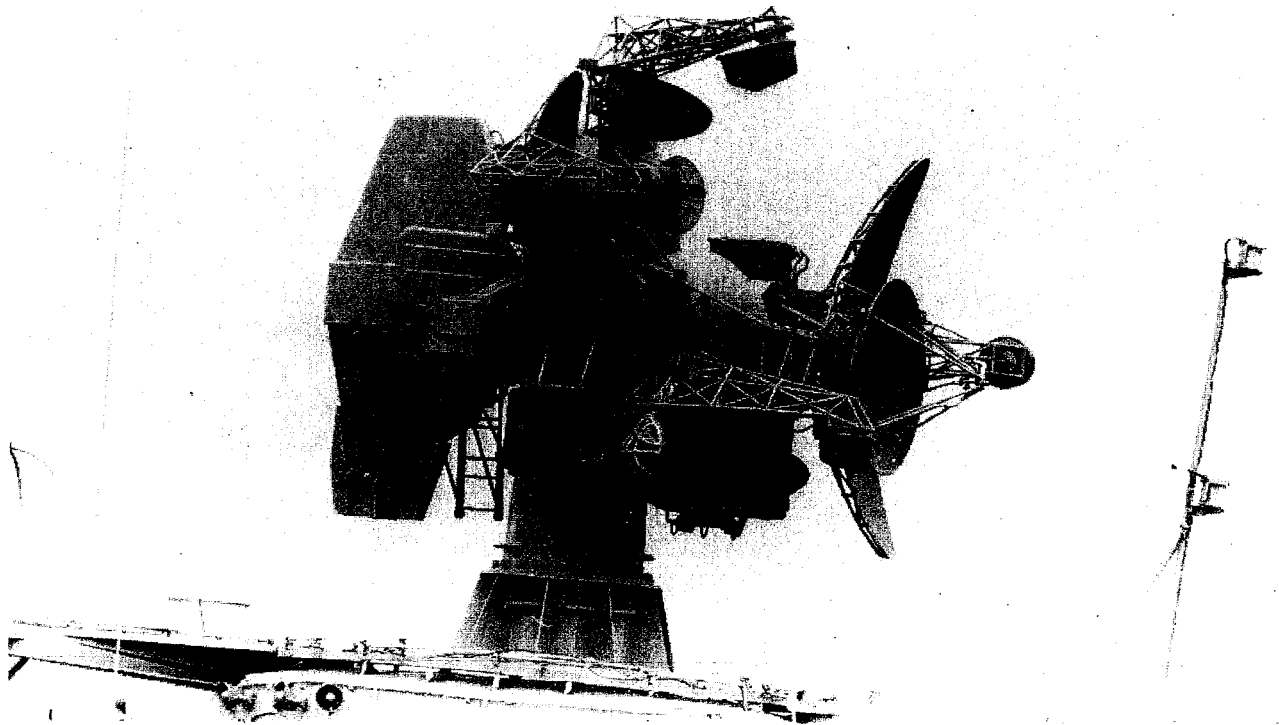
- (1) De signalen bevestigen twee "modes of operation", namelijk "Track While Scan" (TWS) en "Track While Scan on Receive Only" (TWSRO).
 - (2) Deze twee modes doen de flexibiliteit van het systeem toenemen en de modificatie is klaarblijkelijk bedoeld om de kwetsbaarheid voor "angle track breaking" modulaties te verminderen.
 - (3) Hoewel de modificaties alleen aan boord van de MOD KASHIN zijn waargenomen, wordt verwacht dat de PEEL GROUPS aan boord van de KYNDA, KRESTA-I, KANIN, KOTLIN en de overige KASHIN's zullen volgen.
- b. De toevoeging van de schotel-antenne maakte het noodzakelijk dat de "TV-tracker" moest worden verplaatst. Tevens werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om de oude camera te vervangen door een nieuw type dat identiek is aan dat van de SA-3, SA-4, SA-6 en SA-8 missile control radars aan de wal.

Commentaar:

- (1) Het gebruik van dezelfde moderne "tracker" bij een verscheidenheid van missile-systemen is typerend voor de Sovjet gewoonte om bestaande apparatuur te gebruiken om oudere systemen te moderniseren teneinde een zo groot mogelijke standaardisatie te bereiken.
- (2) Het wapeninkoop-systeem in de Sovjet Unie is sterk gecentraliseerd en de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van elektronische wapensystemen ligt bij één ministerie, hetgeen tot uitdrukking komt in de gelijkheid van vele wapensystemen aan boord van schepen en aan de wal.

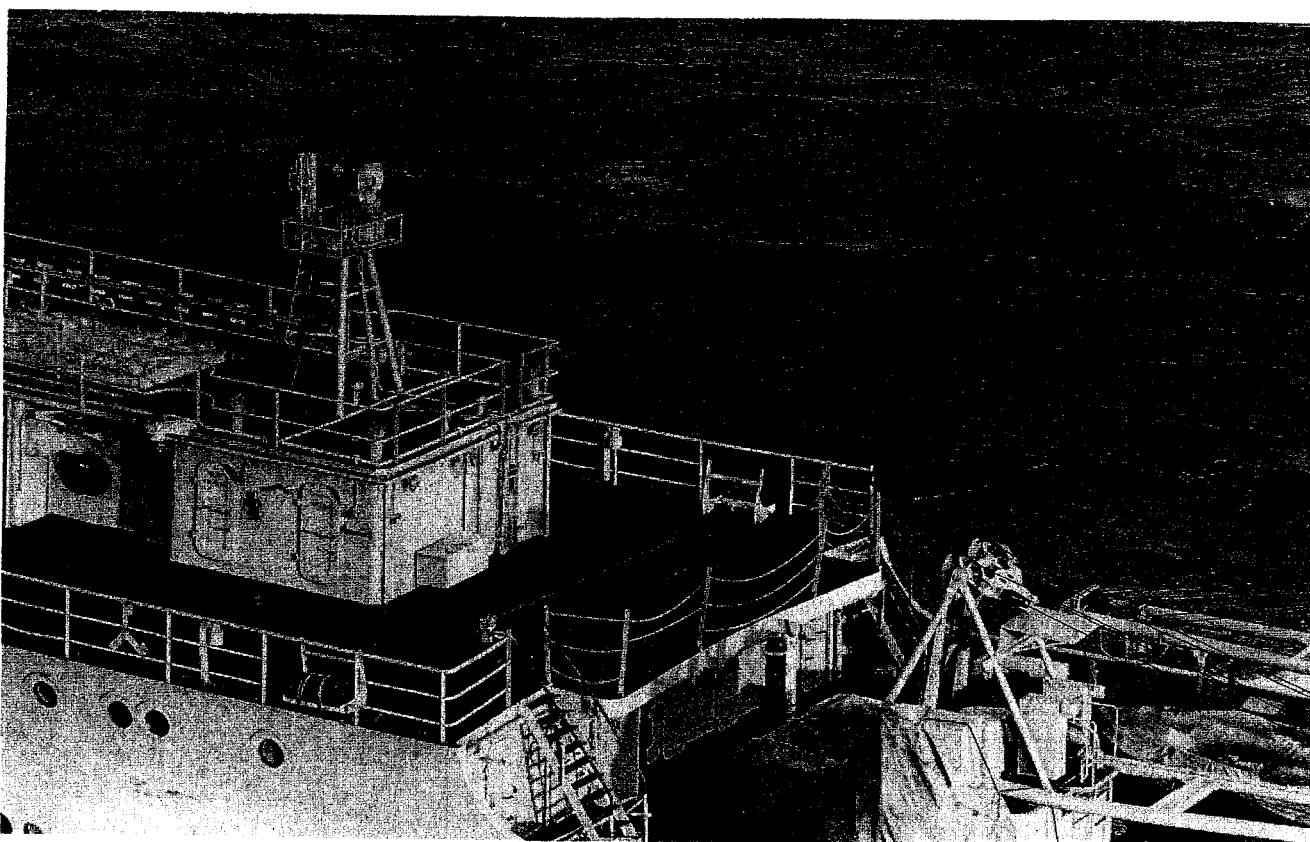
PEEL GROUP
(camera-uitvoering)

PEEL GROUP MOD
(camera verplaatst)

SNOOP PLATE - radar a/b van oppervlakte-schepen:

18. Het identificeren van onderzeeboten aan de hand van ESM-kontakten wordt in toenemende mate bemoeilijkt door het installeren van onderzeebootradars aan boord van oppervlakte-eenheden. De SNOOP PLATE onderzeebootradar komt thans ook voor op de OSKOL-klasse ARM PM-68, de DON-klasse AS "FEDOR VIDIAJEV" en "VIKTOR KOTELNIKOV".

SNOOP PLATE

SNOOP TRAY "frequency agility":

19. Recente intercepties van de SNOOP TRAY tonen aan dat deze radar zowel in de "single" als in de "dual radio frequency mode" duidelijke "frequency agility" vertoont.
20. Werkend op één frequentie was de "agility over een band van 210 Mhz. n.l. van 9330-9540 Mhz. Tijdens de "dual RF mode" was dit over een band van 90 Mhz. n.l. van 9315-9405 Mhz.

SNOOP TRAY

21. De exacte aard van de "agility" kon niet worden vastgesteld in verband met de kwaliteit van de interceptie. In het verleden is het gebruik van twee frequenties slechts een keer voorgekomen en dan nog zonder gelijktijdige "agility".

Commentaar:

22. De mogelijkheid om een verscheidenheid aan frequenties op deze wijze te gebruiken betekent een belangrijke verbetering ten opzichte van de vroeger bekende ECCM-eigenschappen van de SNOOP TRAY radar.

SNOOP TRAY - variant:

23. Wederom uit intercepties blijkt dat de verspreiding van de SNOOP TRAY-variant (ook wel SNOOP VARIANT genoemd) zich thans reeds uitstrekt tot de VICTOR-I-klasse onderzeeboten.
24. De lijst van onderzeeboten die met de SNOOP VARIANT zijn uitgerust omvat thans de CHARLIE-II, DELTA-II, ECHO-II, TANGO en VICTOR-I klasse onderzeeboten.

25. Qua parameters is de SNOOP VARIANT gelijk aan SNOOP TRAY. Slechts de PRF's verschillen enigszins van de SNOOP TRAY PRF's in hetzelfde PRF gebied (1123 pps en 3371 pps). Dit feit plus de fase-verschuiving van de variant (veelvouden van de basis kristal frequentie), zijn de enige mogelijkheden om ze van elkaar te onderscheiden.

Commentaar:

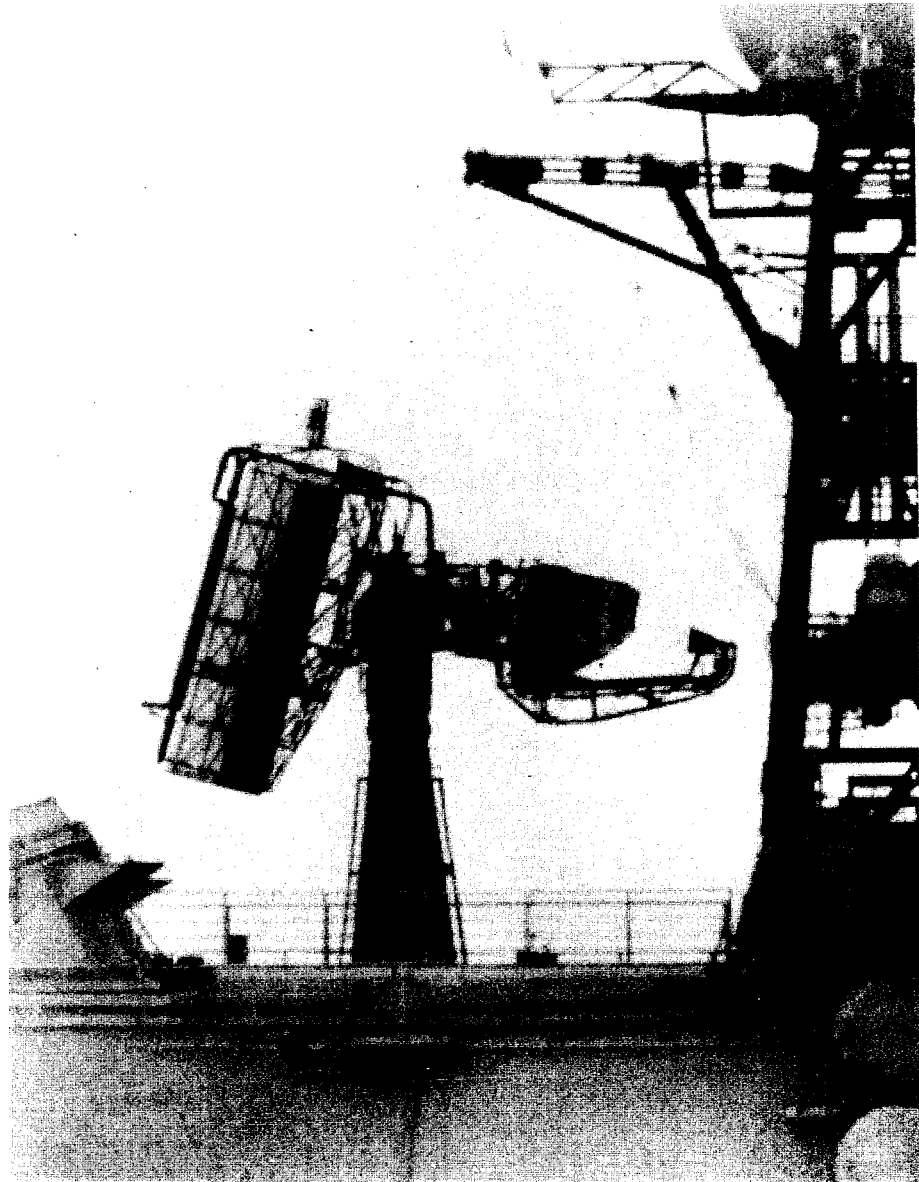
26. a. Het is thans duidelijk geworden dat nieuwbouwonderzeeboten en onderzeeboten welke groot onderhoud ondergaan, worden uitgerust met de SNOOP VARIANT.
- b. Oorspronkelijk kon de aanwezigheid van een SNOOP VARIANT worden gebruikt als uniek herkenningmiddel voor DELTA-klasse onderzeeboten. Dit is niet meer mogelijk.
- c. In feite zal het identificeren van onderzeeboot-klasse door middel van radarinterceptie, bij verdergaande verspreiding van de SNOOP VARIANT, in toenemende mate worden bemoeilijkt.

TOP STEER - technieken:

27. Intercepties van de TOP STEER radar aan boord van de KIEV tonen het gebruik van nieuwe "scanning" technieken aan.
- a. Een van de TOP STEER "back-to-back" antennes is van het HEADNET-A type, heeft een "horn-feed" en een cosecans² elevatie stralingsdiagram van $\pm 45^\circ$ en een horizontale periode van 10 seconden per omwenteling.
- b. De andere antenne (mini-top SAIL vorm) heeft een elevatie scan op puls-to-puls basis waarbij 32 verschillende frequenties tussen 1996-2550 Mhz. worden gebruikt.
28. Bij de meest recente intercepties werd geconstateerd dat de elevatie scanning volgorde regelmatig werd onderbroken en gedurende ongeveer 925 milliseconden op één frequentie bleef, hetgeen overeenkomt met 35° van de horizontale rotatie.
29. Analyse toonde aan dat de enkele RF-sector ("dwell sector") overeenkwam met de azimuth positie van een luchtdoel en zich herhaalde bij de volgende "scans".

Peakpower metingen tonen dat de "dwell sector" van 35° bij de eerste scan niet geheel symmetrisch over het doel valt, doch bij de tweede of uiterlijk de derde scan is dat wel het geval.

30. Ook werden gevallen geconstateerd waarbij de "dwell frequency" naar het naastliggende "slot" in de elevatie scan volgorde verschoof. In dat geval bewoog het doel zich in azimuth en ook langzaam in elevatie ten opzichte van de KIEV.

TOP STEER

Commentaar:

31. a. Deze eigenschappen tonen aan dat de TOP STEER beschikt over een "track-while-scan" mogelijkheid, welke waarschijnlijk door een computer wordt geregeld, met "update" van de track in azimuth, elevatie en, naar valt aan te nemen, ook in afstand.
- b. De achtereenvolgende centrering van de "dwell sector" op het doel toont tevens een door een computer geregelde "scan-to-scan" track voorspellingsmogelijkheid van de TOP STEER radar aan.

RADAR ABSORPTIVE MATERIALS (RAM):

32. Radar absorbers can be constructed of multiple layers of readily available dielectric materials. Each dielectric layer is coated with a very thin conductive layer. The conductive layer may either be etched into a geometric pattern of repeating "crosses" (like the red cross logo) or left unetched.
33. The etched conductive layer version is called circuit analog RAM, and the unetched version is known as multilayer resonant RAM.
34. A recent Soviet open source book entitled "Radiotechnical systems in rocket technology" devotes an entire chapter to radar absorptive coatings. This is typical of open source Soviet RAM documents.
35. For the first time however, discussions of both circuit analog RAM and multilayer resonant RAM are included. The authors dismiss practicable circuit analog RAM since etching must be performed to tolerances that are too tight for manufacture in sizable quantities. The authors do discuss multilayer resonant RAM at some length, which is much easier to manufacture.
36. A multilayer radar absorber consisting of four dielectric layers and three conducting layers is the most elaborate one discussed in the Soviet book. An analysis of the absorber indicates that it has a minimum absorption of 20dB, so that 99.0 percent of the incident energy is absorbed over a bandwidth of five to one.

37. The optimized absorber has a minimum absorption of 29.5 dB. (99.89 percent energy absorption), over a reduced bandwidth of 3.4 to 1, which is still very useful. This means, for example, that an absorber 3.96 cm thick could be built that covers a frequency range of about 3.0 to 10.4 Ghz., with a minimum absorption of 29.5 dB., a range encompassing many radars. The required material could be fiberglass with a carefully controlled dielectric constant and thin carbon films (for the conductive layers).
38. The Soviets are known to be proficient in the manufacture of fiberglass laminated and carbon resistors, and therefore have the necessary technology to produce this absorber. They also have the necessary computational facilities and mathematics proficiency to optimize such an absorber, probably in a more sophisticated fashion than this study.
39. It is concluded that the Soviets possess a few reconnaissance aircraft whose airframes are covered with a multilayer, resonant, radar absorptive structure that covers a bandwidth of at least 3.0 to 10.4 Ghz. with a minimum absorption of 99.89 percent of the incident energy.
40. The probability of this possibility is assessed at 50 percent.

DE CUBAANSE AANWEZIGHEID IN AFRIKA

Inleiding

41. Cuba telt bijna 9.5 miljoen inwoners, de Cubaanse krijgsmacht beschikt over 175.000 man parate- en 90.000 man reserve-troepen.
42. Bovendien bestaan para-militaire eenheden (staatsveiligheid, grensbewaking en volksmilitie) met een totaal sterkte van 113.000 man. Opvallend is een belangrijke toename van in het bijzonder de landmachtsterkte van 90.000 naar vermoedelijk 146.000 man gedurende de periode 1975-1977.
43. Deze uitbreiding van de parate sterkte zou ten koste van reserve en/of volksmilitie tot stand gekomen kunnen zijn. Deze uitbreiding lijkt verband te houden met de - in diezelfde periode - toegenomen Cubaanse activiteiten in Afrika.
44. De betrokkenheid van Cuba bij militaire (althans guerilla) activiteiten in Afrika dateert reeds van 1962 toen door Cubanen in Zanzibar een militaire (guerilla) opleiding werd gegeven.
45. Deze betrokkenheid werd geïntensiveerd nadat Cuba in 1964 contacten ging onderhouden met bevrijdingsbewegingen uit de toenmalige Portugese koloniën, in het bijzonder nadat Che Guevara in 1965 afstand had gedaan van zijn Cubaanse overheidsfuncties en activiteiten ging ontwikkelen in (Centraal) Afrika.
46. Sedertdien leidden Cubanen honderden guerilla's vanuit o.a. Kongo-Leopoldville (thans Zaïre) en de Portugese koloniën op ondermeer in Kongo-Brazzaville waar zij ook behulpzaam waren bij de opleiding van een volksmilitie en een presidentiële garde.
47. Een en ander kreeg nog een extra impuls bij de tricontinentale conferentie van 3 tot 15 januari 1966 in Havanna gehouden.
48. Deze niet-gouvernementele conferentie werd bijgewoond door 512 gedelegeerden uit 81 Aziatische, Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse landen. Daar werd de O.S.P.A.A.L.

(Organisation Tricontinentale de Solidarité des Peuples d'Asie, d'Afrique et d'Amérique Latine) opgericht; tot secretaris-generaal werd de Cubaan Cienfuegos benoemd.

49. ● Een en ander werd "gesponsored" door de communistisch beïnvloedde A.A.P.S.O. (Afro-Asian People's Solidarity Organization) welke in 1958 was opgericht. Reeds toen maakten Afrikaanse delegaties o.a. vanuit Guinee, Algerije, Tanzania, Kongo-Brazzaville, Mozambique en Namibië, deel uit van deze organisatie.
50. ● Het wachtwoord van de Tri-Continentale Organisatie op voorspraak van Castro luidde in 1966 reeds: "Creëer één, twee, drie, vele Vietnams".

Midden Oosten en Noord-Afrika

51. ● Algerije. Eén bron betwijfelt aanwezigheid, doch andere bronnen melden de presentie van \pm 200 militaire adviseurs, waaronder technici ten behoeve van het, door de Sovjet-Unie geleverde, militaire materieel en guerilla-experts ten behoeve van Polisario-training. (bevestigd).
52. ● Irak. \pm 200 militaire adviseurs waren - althans tot medio 1976 - aanwezig met als belangrijkste taak het opleiden van de volksmilitie en training van Palestijnen behorend tot het afwijzingsfront.
53. ● Libië. Gezien [redacted] bezoek (maart 1977) en het recentelijk gesloten Cubaans-Libische militaire hulp- en opleidingsakkoord enerzijds, alsook de grootscheepse Sovjet-wapenleveranties en het mede daardoor ontstane tekort aan competent militair, in het bijzonder technisch kader anderszijds, moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van militair-technische adviseurs. Door één bron werd het getal 60 vermeld.
54. ● Eerder werden - tot dusver onbevestigde - berichten ontvangen omtrent de aanwezigheid van een gering aantal guerilla-experts ten behoeve van training van Palestijnen behorend tot het afwijzingsfront.

55. Syrië. Vanaf eind mei '74 tot begin februari '75 waren 500/600 Cubaanse militairen (zonder eigen materieel), geïntegreerd met Syrische militaire eenheden, in Syrië ingezet. Coördinatie geschiedde door een Cubaans stafelement dat liaisontaken verrichtte bij het Syrische hoofdkwartier.
56. Thans kan geen grote Cubaanse aanwezigheid worden vastgesteld; niet onmogelijk wordt echter de aanwezigheid van enige commandospecialisten geacht, alsook van enkele experts voor civiele verdediging.

Hoorn van Afrika

57. Ethiopië. + 700 militaire adviseurs aanwezig, waarvan gezien recente Sovjet wapenleveranties een groot deel als militair-technisch adviseur op zal treden (bevestigd) en ongeveer 300 man militair geneeskundige troepen.
58. Somalië. Recentelijk werd vernomen dat het aantal militaire experts drastisch is verhoogd van + 300 tot + 800, ten dele militair-technisch ingezet, ten dele ten behoeve van opleiding volksmilitie en guerilla (Djiboeti, Palestijnen van afwijzingsfront) (bevestigd). Bovendien zou een aantal civiele adviseurs werkzaam zijn in de agrarische en visserijsector.
59. Zuid-Jemen. + 300 militaire adviseurs waarvan gelet op aanwezig wapenbestand van Sovjet-origine een deel als militair-technische adviseurs (luchtmacht/SAM's) werkzaam is; een ander deel verzorgt guerilla-opleidingen (Palestijnen afwijzingsfront) (bevestigd). Er zijn aanwijzingen dat Zuid-Jemen als doorgangscentrum zou kunnen gaan fungeren voor Cubaanse activiteiten in Afrika.

Westelijk Afrika

60. Equatoriaal-Guinee. Materiële zowel als opleidingsbijstand wordt door + 200 Cubanen geleverd in de paramilitaire sektor (politie). Bovendien wordt technische hulp in civiele sectoren verleend (bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg). (bevestigd).

61. Guinee. + 300 militaire adviseurs aanwezig, onder andere bij lijfwacht staatshoofd. (bevestigd).
62. Guinee-Bissau. + 100 adviseurs zouden in paramilitaire sectoren werkzaam zijn. (onbevestigd)
63. Commentaar: Guinee-Bissau is van de, in deze rapportage genoemde, Afrikaanse landen, het enige dat deelnam aan de recente conferentie met Frankrijk te Dakar (20-21/4) waar ondermeer overeenstemming bleek te bestaan omtrent de noodzaak buitenlandse inmenging te vermijden. Het deelnemen van Guinee-Bissau wordt voorhands geïnterpreteerd als een mogelijke infiltratiepoging in deze groep.
64. Kongo. + 100 militaire adviseurs, vermoedelijk werkzaam op gebied van zee- en luchttransport. (bevestigd)
65. Nigeria. Onbevestigde berichten melden de aanwezigheid van adviseurs op het gebied van de suikerteelt.
66. Sierra Leone. Onbevestigde berichten melden de aanwezigheid van enige tientallen militaire adviseurs ten behoeve van de veiligheidstroepen. In de hoofdstad is een zeer actieve Cubaanse ambassade gevestigd die op ruime schaal voorlichting over de Cubaanse politiek in de Engelse taal verspreidt.

Centraal en Zuidelijk Afrika

67. Oeganda. Tot dusver onvoldoend bevestigde berichten melden de aanwezigheid van een gering aantal adviseurs. Gezien aanwezigheid wapenbestand van Sovjet-origine betreft het hier vermoedelijk militair-technische adviseurs.
68. Angola. + *) 12500 militairen aanwezig sinds het begin van de massale interventie ten bate van de MPLA (7/11/75). Deze militairen behoren hoofdzakelijk tot gevechtseenheden die, of onafhankelijk

*) + in de betekenis van het geringste bevestigde getal

danwel geïntegreerd in MPLA-verband, anti-guerilla akties of beveiligingstaken uitvoeren met voornamelijk door de Sovjet Unie geleverd materiaal.

69. Daarnaast zijn adviseurs en instructeurs op velerlei gebied werkzaam in de Angolese krijgsmacht terwijl guerilla-experts opleidingen verzorgen ten behoeve van bevrijdingsbewegingen (Rhodesië, Namibië) en mogelijk ook ten behoeve van Mobutu vijandig gezinde elementen.
70. Daarenboven zijn honderden civiele (+ 600 aldaar gedemobiliseerde militairen?) adviseurs werkzaam in allerlei sectoren (bestuurlijk, veiligheidsdiensten, propaganda, gezondheidszorg). (bevestigd)
71. Mozambique. + 1000 militair-technische adviseurs en instructeurs ten behoeve van de Mozambikaanse krijgsmacht en bevrijdingsbewegingen aanwezig. Naarmate meer militair materieel (Sovjet-Unie en Cuba) beschikbaar kwam is dit aantal recentelijk sterk toegenomen. (bevestigd)
72. Tanzania. + 300 adviseurs op velerlei (ook civiel terrein; artsen, landbouwdeskundigen) aanwezig; bovendien verlenen militairen technische steun en worden guerilla-opleidingen ten behoeve van bevrijdingsbewegingen verzorgd. (bevestigd)
73. Zambia. Relatief uitgebreide Cubaanse diplomatieke missie, te weten 6 man op CD-lijst, ressorterend onder Ambassadeur Dar es Salaam. Vermoedelijk wordt technische assistentie verleend o.a. in suikersektor.

Resumé

74. Resumerend kan gesteld worden, dat behalve in ANGOLA in tenminste 8 andere Afrikaansen landen, Cubanen actief zijn in militaire en para-militaire functies.
75. Bovendien fungeren Cubanen als zodanig in het - aan Afrika - nauw gerelateerde Zuid-Jemen.
76. Het totaal aantal in AFRIKA aanwezige Cubanen bedraagt ruim 16.000, waarvan in ANGOLA ruim 12.500.

77. Deze Cubaanse activiteiten leggen een extra last op de economie, die ondermeer door scherpe daling suikerprijs en lagere suikerproduktie dan normaal, door droogte in 1976, toch reeds problematisch is.
78. Door e.e.a. is een tekort op de handelsbalans ontstaan hetwelk voor 1976 op circa 1 miljard dollar wordt geschat. De financiering van dit tekort wordt vrijwel geheel door de USSR gedragen (circa 3 miljoen dollar per dag), waarmee de financieel-economisch afhankelijke situatie van Cuba ten aanzien van de USSR duidelijk getekend wordt.
79. Aan alle Afrikaanse landen en Zuid-Jemen, waarin Cubanen aanwezig zijn, leverde (ook) de USSR militair materieel.

Konklusie

80. De konklusie lijkt dan ook gerechtvaardigd dat de CUBAANSE activiteiten - zulks in tegenstelling tot hetgeen vroeger geschiedde - thans grotendeels nauw gecoördineerd worden met de USSR. In dit verband mag tevens verwezen worden naar het op elkaar afgestemd lijkend karakter van [redacted] en [redacted] bezoeken-schema aan een deel van dit kontinent in maart j.l. In het bijzonder de "konsultatie" tijdens en na deze reizen in MOSKOU door [redacted] (plv. M.P. CUBA) en [redacted] op respektievelijk 22 maart en 4 april vormen hiervoor een extra aanwijzing.

SOMALIE
(Evaluatie C-3)

81. De grote invloed die de Sovjet Unie in de staatszaken van Somalië wist te bereiken nam in 1961 een aanvang met de eerste kredietverlening die de Sovjet Unie de toen nog jonge republiek verleende, vrij spoedig in 1963 gevolgd door overeenkomsten die ondermeer tot een langdurig militair hulpprogramma hebben geleid. Toen de opperste revolutionaire raad in 1969 de macht greep en een radicale ommezwaai naar een marxistisch-leninistisch bewind volgde, zag de Sovjet Unie de kans schoon om tot belangrijke vergroting van invloed op politiek, economisch en militair gebied te geraken.
82. Het nadien met de Sovjet Unie gesloten verdrag van vriendschap en samenwerking (1974) heeft nog meer mogelijkheden voor de Sovjet Unie opgeleverd tot bestendiging en uitbreiding van controle over de gang der staatszaken in Somalië. Dit laatste verdrag voorziet niet alleen in leverantie van militair materieel en scholing van militair personeel, doch reserveert voor de Sovjet Unie het recht tot consultatie op velerlei gebied, de binnen- en buitenlandse politiek van Somalië betreffende. Dergelijke afspraken heeft de Sovjet Unie ook met India en Irak.
83. Het aantal Sovjet burgerambtenaren en Sovjet technici in Somalië bedraagt thans meer dan 2000. Slechts een zeer klein deel van de 3 miljoen tellende bevolking van Somalië is betrokken bij beleidsvorming, zodat een relatief groot aantal Sovjet-adviseurs te werk zijn gesteld op sleutelposities in het regeringsapparaat.
84. De militaire hulpverlening die zoals boven omschreven in 1963 een aanvang nam, betrof een eerste aanzet tot de oprichting en - daarna - de instandhouding van de Somalische strijdkrachten. Tot de belangrijkste uitrustingsstukken behoorden ongeveer 175 tanks, 230 stukken veldgeschut, 66 vliegtuigen (lichte bommenwerpers en jagers), 10 motortorpedoboten, 6 verouderde vaartuigen P-klasse, 6 MOL-klasse, 2 geleide wapen patrouillevaartuigen (OSA-II-klasse), 6 kanonneerboten van de POLUCHAT-klasse en 1 landingsschip van de POLNOCNY-klasse. De leverantie van meer modern materieel kwam 1973/1974 op gang met de komst van de MIG-21 FISHBED vliegtuigen en een defensieve grond-lucht geleide wapen lanceersysteem (van het type SA-3). Praktisch het gehele wapenarsenaal van de Somalische strijdkrachten is dan ook van Sovjet origine, naar schatting bedraagt dit 95%.

85. Een voorzichtige schatting omtrent het aantal Sovjet militaire adviseurs in Somalië aanwezig, bedraagt ongeveer 1000, een aantal dat inmiddels in belangrijke mate kan zijn toegenomen. Recente informatie hieromtrent maakt gewag van een aantal dat de 3000 nadert. Hun aanwezigheid is overigens in praktisch geheel Somalië gesignaleerd.
86. Inmiddels is ook vastgesteld dat de Sovjet Unie in Somalië de beschikking heeft gekregen over enige inrichtingen die uitsluitend door Sovjet militairen worden bemand. Voorbeelden hiervan zijn het verbindingstation dat in de naaste omgeving van Berbera is gesitueerd en tevens een Sovjet nederzetting even ten zuiden van diezelfde stad, waar Sovjet militair personeel (ten getale van honderden en een max. capaciteit van \pm 1500 man) en Sovjet burgerpersoneel verblijft.
87. Een aantal belangrijke Sovjet militaire activiteiten in Somalië zijn gerelateerd aan:
- a. opleidingscentra voor luchtmachtpersoneel.
 - (1) Met zekerheid kan dit worden gezegd van het vliegveld Hargeisa (ten zuiden van Berbera, nabij de grens met Kenya) en Baidoa, dat ten noordwesten van Mogadiscio is gelegen.
 - (2) In de onmiddellijke omgeving van deze vliegvelden is er ook sprake van ondergrondse opslagruimten. De bestemming van deze depôts is nog niet achterhaald;
 - b. het onlangs gereedgekomen militaire vliegveld Uanle-Uen dat evenals alle andere Somalische vliegvelden ter beschikking van de Sovjets is gesteld;
 - c. opslag van Sovjet marine geleide wapens.
 - (1) In dit verband valt te melden dat het lossen van STYX-type geleide wapens vanuit Sovjet schepen te Berbera is waargenomen.
 - (2) De opslag van een 30-tal van dergelijke geleide wapens in één der depôts te Berbera is kunnen worden vastgesteld;
 - d. de Sovjet activiteiten die zich begin 1976 te Chisimaio concentreerden rond de aanleg van militaire infrastructuur; opvallend in dit verband was de aanvoer van radarapparatuur;

- e. konstruktie van een grote hoeveelheid brandstoftanks te Chisimaio en Berbera, waarvan het vermoeden bestaat dat dit voor militaire doeleinden is bestemd;
- f. het permanente karakter van het verblijf in - en nabij - de haven van Berbera door Sovjet oorlogsvaartuigen en Sovjet koopvaardij schepen, zomede de konstruktie van allerlei onderkomens op de wal (zoals magazijnen en depôts) wijzen op een voorkeursbehandeling van de Sovjets en geeft deze haven meer en meer het aanzien van een steunpunt voor het Sovjet vlootverband in de Indische Oceaan.
88. De Sovjet Unie is betrokken geweest bij de formatie van een Somalische veiligheidsdienst die waarschijnlijk volledig door Sovjets wordt gecontroleerd.
89. Ook Cuba laat zich niet onbetuigd bij opleiding van Somalische militairen. De aandacht van een groep Cubanen - naar schatting al 800 man -, waaronder een klein aantal militaire adviseurs, betreft echter hoofdzakelijk de opleiding van guerillastrijders en volksmilitie.
90. De betrekkingen tussen Oost-Duitsland (DDR) en Somalië zijn de laatste tijd nauwer aangehaald. De bemoeienissen van de DDR in Somalië houden ondermeer verband met geleidelijke overname van de adviseursrol die de Sovjets tot nu toe in de onlangs opgerichte Somalische "veiligheidsdienst" bezaten, bovendien proberen Oost-Duitsers zich in te dringen bij de publiciteitsmedia; een gedragspatroon dat zich al meer heeft voorgedaan bij ontwikkelingslanden en waarbij de Sovjets naar rolverdeling streven om zo via loyaal "satellietpersoneel" invloed op de gang van zaken te kunnen blijven uitoefenen.
91. Somalië ontvangt ook het hoogste percentage aan Sovjet ontwikkelingshulp, dat bestemd is voor het Afrikaanse kontinent. Van 1970 tot 1976 bedroeg Sovjet kredietverlening aan Somalië 78 miljoen dollar, op de voet gevolgd door de DDR die ongeveer 48 miljoen dollar krediet toezegde. Ook Bulgarije gaf een krediet, dit omvatte slechts $1\frac{1}{2}$ miljoen dollar en is bestemd voor exploratie van mineralen en meer in het bijzonder de ontginning van tin.
92. De Sovjet economische bijstand die conform verdrag werd overeengekomen omvatte de volgende projekten:

- a. de bouw van conservenfabrieken;
 - b. aanleg en uitbreiding van de diepzeehaven Berbera;
 - c. de bouw van ziekenhuizen;
 - d. de bouw en inrichting van een staatsdrukkerij;
 - e. installatie van een radiozendstation;
 - f. de bouw van een stuwdam.
93. ● Aan de ontwikkeling van de Somalische visserij en aanverwante industrie wordt ook door de Sovjets de nodige aandacht besteed. Door toedoen van de Sovjet Unie werd medio 1976 de Somalische Socialistische Revolutionaire Partij (SSRP) opgericht. De institutionalisering van deze partij opent volgens Sovjet methodiek de mogelijkheid tot de bestendiging van de op gang gebrachte "socialistische" reorganisatie van de Somalische maatschappij en wel volgens Sovjet model.
94. ● Deze gedachtengang blijkt uit de oorspronkelijke benaming van deze partij. Het oorspronkelijke Somalische voorstel luidde: "Somalische Revolutionaire Partij", dit werd op Sovjet instigatie gewijzigd in: "Somalische Socialistische Revolutionaire Partij"!
95. ● In de persoon van [REDACTED], vice-president en tevens minister van defensie, beschikt de Sovjet Unie in regeringskringen over een betrouwbaar en machtig bondgenoot.
96. ● Generaal [REDACTED] weet zich gesteund door het leger waar een steeds groter wordend aantal jonge officieren (die de opleidingen in de Sovjet Unie hebben gevolgd) in hem de handhaver zien van het "Somalisch wetenschappelijk socialisme". Dat Generaal [REDACTED] geheel aan de kant van Moskou staat bleek wel toen hij - na het overlijden van [REDACTED] - weigerde deel te nemen aan een door de Chinese ambassadeur te Mogadiscio georganiseerde dodenherdenking.
97. ● Het getij leek de Sovjet Unie in Somalië gunstig gezind te zijn. Zoals eerder betoogd nam leverantie van militair materieel nog steeds toe, de kaderopleiding van het leger kan nog door de Sovjets worden beïnvloed. De Sovjets waren, en zijn nog, betrokken bij de economische ontwikkelingen van Somalië, de interne beveiliging van het staatsapparaat wordt door hen

overzien en Sovjet adviseurs zijn ter plaatse waar belangrijke beleidsbeslissingen worden genomen.

98. De voorwaarden voor een communistische machtsovername leken alleszins gunstig waarbij de nieuwe machthebbers zich uitgesproken pro-Moskou zouden opstellen. Een machtig tegenwicht werd en wordt nog steeds gevormd door het grote aantal Islamieten onder de Somalische bevolking, die niets van het Marxisme moeten weten, daarbij gesteund door de houding van Saoudi Arabië die erop uit is de invloed van de Sovjet Unie in Somalië te verminderen.
99. De huidige ontwikkelingen in Ethiopië deed een Sovjet militair hulpprogramma op gang komen, ter ondersteuning van het bewind onder de Marxistisch geörienteerde militaire bewindsman [redacted]. Het gevolg hiervan was dat de Somalische president [redacted] al snel de goede bedoelingen van de Sovjet Unie in twijfel ging trekken en protest aantekende tegen wat hij zag als een mogelijke aanwending van deze Sovjet wapens in de omstreden grensgebieden.

JOINT VENTURES

Inleiding

100. Bij het "vergaren van informatie", het "talentspotten" en het "recruiteren" van medewerkers, worden door de Sovjet inlichtingendiensten vele wegen bewandeld. Eén van deze wegen is het werken via zogenaamde "joint ventures", waarbij men zich somtijds kan afvragen of niet inderdaad het inlichtingenaspect zelfs prevaleert boven de economische baat die uiteraard zulke joint ventures aan de Sovjets bieden.
101. In totaal is voor wat Nederland betreft thans sprake van 12 van dergelijke joint ventures; 8 daarvan zijn sedert 1968 tot stand gekomen. (Aan het slot van dit artikel wordt een opsomming van deze ondernemingen gegeven).
102. Ook elders in Europa doet zich eenzelfde ontwikkeling voor. Verwacht moet worden dat deze zich in de toekomst zal voortzetten en in betekenis zal toenemen.
103. Hieronder wordt nader ingegaan op kenmerken en betekenis van deze joint ventures in relatie tot mogelijke risico's voor de staatsveiligheid van Nederland en haar bondgenoten.

Kenmerken van Joint Ventures

104. Joint ventures hebben ondermeer de volgende kenmerken:
- a. De Westerse partner verkeert bij het aangaan van de samenwerking reeds in een financieel en economisch afhankelijke positie ten opzichte van de Oostblok-partner, hetzij als debiteur hetzij vanwege een eenzijdige oriëntatie op het Oostblok.
 - b. De Oostblokpartner verwerft bij de participatie de meerderheid van het aandelenkapitaal.
 - c. In de leiding is een Oostblok-funktionaris opgenomen. De Westerse partner heeft de taak bij de autoriteiten voor deze funktionaris een verblijfsvergunning te bepleiten. Tevens wordt getracht in de onderneming Oostblok-specialisten te werk te stellen. Het Oostblok-personeel van de joint venture onderhoudt doorgaans een goede relatie met de Oostblok-vertegenwoordiging in het betreffende land.

- d. De joint venture blijft zakelijk en financieel georiënteerd op en afhankelijk van het Oostblok. Het streven naar winst geldt voor deze joint ventures slechts in geringe mate of in het geheel niet. In de praktijk betekent dit dat veelal verlies wordt geleden. Voorts komt concurrentievervalsing (prijs-dumping e.d.) voor. Daarnaast trachten ze buiten het in het Westen vigerende sociaal-economische systeem te blijven. De vakbonden worden buiten het bedrijf gehouden.
- e. Van wederkerigheid is geen sprake. Geen enkel Oostblokland staat toe dat in een gezamenlijke onderneming de Westerse partner de meerderheid van het aandelenkapitaal heeft en een beslissende invloed op het beheer, de prijsbepaling e.d.

Betekenis van Joint Ventures

105. Joint ventures kunnen risico's opleveren voor de staatsveiligheid van Nederland en haar bondgenoten.
106. De externe economische betrekkingen van de communistische landen staan in dienst van de buitenlandse politiek en de strategie van de communistische bloklanden. Bij een tegenstelling tussen de economische en commerciële belangen van de joint venture enerzijds en het politieke doel van het Oostblok anderzijds zal het laatste prevaleren.
107. Door integratie in het Westerse economische systeem krijgt het Oostblok toegang tot technische kennis, welke anderszins niet voor die landen beschikbaar zou komen. Middels joint ventures wordt de ontduiking van exportbepalingen met betrekking tot embargogoederen en fabrieksvoorschriften, alsmede de uitvoer van andere strategische goederen vergemakkelijkt.
108. Geld en andere firma-middelen worden aangewend om het publiek het belang van samenwerking met het Oostblok te doen inzien. Invloedrijke personen, die veelal een partikulier belang hebben bij een joint venture, worden plattbezorgers voor de - ook politieke - belangen van het Oostblok.
109. Het gevaar dreigt dat het Oostblok zich in enkele vitale sectoren een dermate groot marktaandeel

verwerft dat dit in krisissituaties van militair-strategische betekenis kan zijn. Eenzelfde effekt kan de permanente aanwezigheid van personeel uit het Oostblok in strategisch belangrijke gebieden hebben.

110. De joint ventures verschaffen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het Oostblok extra steunpunten voor subversieve en konspiratieve activiteiten.
111. Middels joint ventures proberen de Oostbloklanden steeds meer funktionarissen hier te lande te stationeren. Daaronder bevinden zich inlichtingenofficieren. Deze inlichtingenofficieren, die verspreid in het land wonen en die een grote natuurlijke aktieradius hebben, zijn bijzonder moeilijk onder controle te houden. Zij zijn ook niet gebonden aan beperkingen die voor sommige officiële Oostblokvertegenwoordigers (reisnotaplicht) gelden.
112. Joint ventures treden in toenemende mate op als referent voor Oostblokfunktionarissen. Onder deze bezoekers gaan geïdentificeerde inlichtingenofficieren schuil. Het is in de praktijk doorgaans niet mogelijk dit te voorkomen. Het onder controle houden van dergelijke lieden is eveneens haast onuitvoerbaar.
113. Ook is het voorgekomen dat inlichtingenofficieren financieel of anderszins afhankelijk lokaal personeel van de joint venture inschakelen bij inlichtingen-activiteiten. Dit personeel werd ingezet bij het zoeken naar potentiële agenten, voor het verrichten van koeriersdiensten, het leggen van kontakten en voor het verschaffen van introducties, alsmede van informatie, van belang voor klandestieve activiteiten.

Het Nederlandse beleid ten opzichte van Joint Ventures

114. De Nederlandse wetgeving biedt geen mogelijkheden de oprichting en vestiging van joint ventures tegen te gaan. Het enige instrument om de vestiging van joint ventures te bemoeilijken is het visumbeleid.
115. Visumaanvragen en aanvragen van machtigingen tot voorlopig verblijf (verblijfsvergunningen) van personeelsleden uit communistische bloklanden ten behoeve van in Nederland gevestigde joint ventures worden beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- a. Wordt met de vestiging van de joint ventures een aanmerkelijk Nederlands economisch belang gediend ?
 - b. Moeten de voorgenomen werkzaamheden uitdrukkelijk door een vreemdeling worden verricht of kunnen zij ook door een Nederlander worden gedaan ?
 - c. Wordt door het betreffende communistisch land voldoende reciprociteit geboden ?
 - d. Wordt met het verblijf van de vreemdeling de staatsveiligheid in gevaar gebracht ?
116. Op basis van deze criteria is het de Nederlandse autoriteiten mogelijk geweest het aantal in Nederland gevestigde joint ventures en de aldaar werkende Oostblok-employés beperkt te houden.

Konklusie

117. Met de toenemende Oostblok-participatie in het West-europese en ook Nederlandse economische gebeuren groeit het politieke belang ervan. Niet de economische en commerciële motieven zijn doorslaggevend. Het politieke en strategische belang van het Oostblok prevaleert.
118. Voorts bieden de joint ventures de vijandelijke inlichtingendiensten extra mogelijkheden voor inlichtingen- en andere subversieve activiteiten. Joint ventures vormen dan ook een toenemend gevaar voor de staatsveiligheid en de belangen van Nederland en haar bondgenoten.
119. Het onder controle houden van middels joint ventures ontwikkelde inlichtingenactiviteiten is bijzonder moeilijk.

In Nederland gevestigde Joint Ventures

120. Met de Sovjet Unie:
- a. East West Agencies Technical and Optical Equipment B.V. te Den Haag.
In-, uitvoer en handel in met name optische en radio-apparatuur.

b. Trans World Marine Agency Company N.V. te Rotterdam en Amsterdam.

Charter- en vrachtagentschappen.

c. Elorg B.V. te Hilversum.

Verkoop Sovjet computers.

121. Met de DDR:

a. IMOG te Rotterdam.

Internationale expeditie te land en te water.

b. ORWO-Foto B.V. te Hilversum.

In-, uitvoer en handel van foto- en filmapparatuur van Oostduits fabrikaat.

122. Met Polen:

a. CALANDA te Amsterdam.

Agent in Nederland van verschillende Poolse staatshandelsorganisaties.

b. Polish Shipping Agencies Ltd. te Rotterdam.

Scheepsbevrachting.

c. Scovliet-Nederland N.V. te Gouda.

Productie van en handel in hout- en lederwaren.

123. Met Tsjecho-Slowakije:

a. PRANEDA te Rotterdam.

Invoer en verkoop voor de Tsjechoslowaakse staatsonderneming MOTOKOV (transportmiddelen, industriële producten).

b. Ned. Strojimport Mij. te Amsterdam.

Im- en export van gereedschappen en machines.

124. Met Bulgarije:

a. RASTEM N.V. te Hilversum.

In- en uitvoer van produkten uit Bulgarije.

125. Met Hongarije:

a. NEHO B.V. te De Bilt.

In- en uitvoer van konfektie.

HOOFDSTUK 2

SOVJET MARITIEME AKTIVITEITEN

1. DE ATLANTISCHE OCEAAN

a. Combattanten

(1) Sinds 8 mei bevindt zich de KRESTA-II-klasse GW kruiser ADM. NAKHIMOV (293) te Conakry (Republiek Guinée). Deze eenheid is afkomstig uit de Noordelijke Vloot. Het nu al een maand durende verblijf aldaar van deze GW kruiser krijgt het karakter van een verhoging van militaire aanwezigheid in West-Afrikaanse wateren die zich van gewoonlijk één tot nu drie Sovjet combattanten heeft uitgebreid. Hoewel dit van tijdelijke aard kan blijken te zijn lijkt ondersteuning van de Sovjet betrokkenheid bij het politiek gebeuren in Zuidelijk Afrika; met name de ontwikkelingen in Angola kunnen aanleiding zijn geweest tot deze manoeuvre.

Noot: tijdens het hoogtepunt van de Angola-krisis in 1976 verscheen hier eveneens een KRESTA-klasse GW kruiser ten tonele.

(2) De KRESTA-I-klasse GW kruiser (296) VICE ADMIRAL DROZD en de KASHIN GW jager (298) SMYSLENNIY, die 7 mei de Noordelijke Vloot verlieten, lagen op 10 mei voor anker in Aalbek Baai. Beide eenheden liepen de volgende dag de Oostzee binnen en bevinden zich daar nog steeds. Het is niet te zeggen hoelang deze detachering zal duren. De huidige oefengebondenheid van de GW kruiser in de oostelijke helft van de Oostzee duidt - evenals bij een vorige gelegenheid het geval - op een verblijf dat 1 tot 7 maanden kan duren.

(3) Op 11 mei verscheen een NATYA-klasse vlootmijnveger (MSF) (443) nabij de Noordkaap. Deze eenheid bereikte op 28 mei Conakry waarop op 30 mei de YURKA-klasse vlootmijnveger MSF (497) de terugtocht naar de Zwarte Zee aanvaardde. De YURKA opereerde sinds 15 april in dit gebied.

(4) Het Poolse POLNOCNY-landingsvaartuig "GANDA" verliet 6 mei j.l. de Oostzee, gesleept door het PIAST-klasse

reddingsvaartuig "LECH". De zuidelijke opmars door de Middellandse Zee doet vermoeden dat deze sleep eveneens bestemd is voor Irak, zoals twee maanden geleden het geval was met een identieke sleep die - via het Suez-kanaal - zich naar dat gebied begaf.

- (5) De KRESTA-II-klasse GW kruiser ADM. ISACHENKOV (250) verliet op 17 mei de Oostzee en voer naar de Noordelijke Vloot terug. De detachering duurde 7 maanden.
- (6) Het ALLIGATOR-klasse tanklandingsschip (521) en afkomstig uit Luanda (Angola) voer op 12 mei Conakry binnen. Dit schip verblijft nu al 6 maanden in het zuidelijke deel van de Atlantische Oceaan en moet nu spoedig aan aflossing toe zijn. (Een van de activiteiten van deze LST vorige maand, was een pendeldienst tussen Benin en Angola).
- (7) Van 19 tot 24 mei voer een PETYA-II-klasse escorte-vaartuig (767) van de Noordelijke Vloot naar de Oostzee. Betrokken eenheid zal vermoedelijk in een Oostzeehaven groot onderhoud krijgen.
- (8) Van 19 tot 20 en op 23 mei bevond de KILDIN-klasse GW jager (180) zich te Cotonou (Benin). In de periode tussen 20 en 23 mei ging zij terug naar Conakry, waar zij reeds enkele weken had gelegen. Op 24 mei verliet de KILDIN Cotonou en begaf zich om de zuid naar Luanda.
- (9) Op 17 mei verscheen rond de Noordkaap een NATYA-klasse vlootmijnveger (404). Deze eenheid blijft vrijwel stationair in het patrouillegebied ten noorden van de Lofoten.
- (10) Op 15 mei verliet de KANIN-klasse GW jager ZHGUCHIY (559) de Noordelijke Vloot. Vervolgens voer dit schip naar het Skagerrak, alwaar zij werd bevoorraad door de UDA-klasse vloottanker TEREK. Het opleidingsschip SMOLNIY voegde zich bij de KANIN en samen voeren zij naar Cherbourg, alwaar zij beiden een bezoek brachten van 24-29 mei. De KANIN voerde de vlag van de commandant van de Noordelijke Vloot. De ZHGUCHIY verbleef eind mei in Deense wateren na aldaar te zijn bevoorraad door de UDA-klasse vloottanker SHEKSNA. De SMOLNIY daarentegen verliet na het vlootbezoek de KANIN en voer met een zuidelijke koers ter hoogte van Lissabon.

Commentaar: Het lag in de lijn der verwachtingen dat de KANIN zou terugkeren naar de Noordelijke Vloot.

b. Onderzeeboten:

- (1) Thans lijkt het een vaststaande procedure, dat indien het Sigint-vaartuig bij Malin Head niet aanwezig is, er in deze lacune wordt voorzien door een VICTOR-klasse nucleair voortgestuwde aanvalsonderzeeboot.
- (2) Regelmatig werden in de afgelopen verslagperioden op de route tussen Noordkaap en de Straat van Gibraltar incidentele onderzeebootkontakten gemeld die kunnen duiden op een met grote regelmaat gevoerde aflossing van de onderzeeboten in de Middellandse Zee.

c. Sigint-vaartuigen

- (1) De normale Sovjet patrouilles nabij Polaris bases werd door de navolgende eenheden bezet:
 - Holy Loch : TRAVERZ
 - Rota : BAKAN
 - Charleston : ZAKARPATYE sinds 10 mei, daarvoor PELORUS
- (2) LINZA bevindt zich in de Noordzee en de Deense wateren.
- (3) KURS en GS 239 bevinden zich in de Middellandse Zee en houden zich voornamelijk bezig met het schaduwen van NATO-eenheden.

d. Hulpschepen

- (1) Op 3 april vertrok uit de Middellandse Zee een LAMA-klasse geleide wapen transport schip (983). Deze eenheid heeft de Oostzee bereikt. Het schip is in Leningrad in groot onderhoud genomen. Op 4 april vertrok uit de Noordelijke Vloot eveneens een LAMA (PM-93). Deze eenheid, thans in de Middellandse Zee aanwezig, zal dan waarschijnlijk bestemd zijn om de plaats van LAMA (983) in de Zwarte Zee Vloot te gaan innemen.

Commentaar: Deze handelwijze is geheel nieuw en zou mogelijk kunnen duiden op een tekort aan werfcapaciteit in het vlootgebied van de Zwarte Zee.

- (2) Het onderzeebootmoederschap van de DON-klasse F. VIDYAYEV (932), is na een verblijf van ongeveer 7 maanden in de Middellandse Zee thans wederom in de thuishaven in de Noordelijk Vloot gearriveerd. Het gedragspatroon tijdens de passage onder de Ierse kust deed denken aan een associatie met een of meer Sovjet onderzeeboten.
- (3) De TROPIK heeft op 31 mei de KOMPAS afgelost op de "lost NOVEMBER datum". Beide zijn onderzoekingsvaartuigen van de SAMARA-klasse. De KOMPAS heeft in een periode van twee maanden zich grotendeels hier opgehouden en voer vervolgens de Oostzee in.
- (4) Op 27 mei verschenen er in het Kattegat twee ruimtevaarthulpschepen van de MORZHOVETS-klasse, de NEVEL en de BOROVICH. Het verblijf van beide eenheden in de Atlantische Oceaan duidt op een ruimtevaartlancering.
- (5) Sinds 8 mei bevindt zich in de West-Afrikaanse wateren de BORIS CHILIKIN-klasse vloottanker GASANOV. Drie weken later (op 30 mei) vertrok de tanker DUBNA naar de Noordelijke Vloot.

e. Luchtvaartactiviteiten

- (1) Op 30 mei vlogen 2 lange afstand verkenningsvliegtuigen van het type BEAR-DELTA van de Noordelijke Vloot naar Afrika, en staan op het vliegveld van Conakry. Dit is de 20e in de reeks van detacheringen naar dit vliegveld.
- (2) Op 19 mei maakten een COOT-ALFA Sigint-vliegtuig en drie BADGER bommenwerpers vanuit de Noordelijke Vloot een vlucht over de Noorse Zee tot 65° N.Br. Deze vlucht houdt vermoedelijk verband met de overtocht van de KRESTA-II-klasse GW kruiser ADM. ISACHENKOV (250) van de Oostzee naar de Noordelijke Vloot.

f. Overige activiteiten

Op 19 mei vertrok een derde konvooi van vrachtschepen

vanuit Havanna naar Luanda (Angola). Op dat tijdstip waren totaal 3 konvooien op weg. Het totale aantal schepen wordt geschat op 10. Waarnemingen geven aan dat (alleen al aan dek) 90 militaire voertuigen staan; de ladingscapaciteit varieert van 12 ton tot bestelwagens. Ook is waargenomen dat veldkeukens en sanitair werd ingeladen. Er is een redelijke kans dat een gedeelte van het personeel aan boord eveneens bestemd is voor diensten in Angola, maar dan vermoedelijk meer in een ondersteunende, dan een gevechtsrol. Het is opvallend dat Cuba, dat tot dusver alleen personeel leverde, zich nu ook inlaat met leveranties van militair materieel. Opmerkelijk in dit verband zijn de aanwijzingen dat Cuba recentelijk nieuw militair materieel van de USSR ontving en het is derhalve niet ondenkbaar dat het oudere materieel aan Angola wordt doorgeleverd. Een groot gedeelte van het visueel geïdentificeerd materieel is in ieder geval ouder dan 10 jaar.

2. DE MIDDELLANDSE ZEE

a. Combattanten

- (1) Op 4 april liep de KRESTA-I-klasse GW kruiser ADM. ZOZULYA (297) de Middellandse Zee binnen via de Straat van Gibraltar. Met de komst van deze kruiser werd de "missile posture" weer op het gebruikelijke peil gebracht. Deze kruiser zal naar verwachting ongeveer een half jaar in de Middellandse Zee blijven. Voorts betekent het dat de aanwezigheid van deze Noordelijke Vloot eenheid bij het SOVMEDRON noodzakelijk is om de sterkte op peil te houden. Dit is iets wat doorgaans door de eenheden van de Zwarte Zee Vloot wordt verzorgd.
- (2) Op 26 mei debarkeerde COMSOVMEDRON van het DON-klasse onderzeebootmoederschip (981) en scheepste zich in op de DON (933). De DON (981) is inmiddels teruggekeerd in de Zwarte Zee. Een aflosser voor deze eenheid lijkt niet benodigd daar er volgens tot dusver gevolgde routine, nog steeds één onderzeebootmoederschip "te veel" is.

b. Havens en ankerplaatsen

- (1) De Algerijnse regering heeft de procedure inzake de **aanvraag tot Sovjet vlootbezoeken** aan Algerijnse havens aanzienlijk bekort. Deze aanvragen die in het verleden minimaal twee maanden van tevoren bij het Algerijnse ministerie van buitenlandse zaken moesten worden ingediend, kunnen nu met inachtneming van slechts enkele dagen via de Sovjet marine-attaché bij het Algerijnse ministerie van defensie worden gedeponereerd. De inwerkingtreding hiervan lijkt in de loop van dit jaar inmiddels gedemonstreerd door frequente aanloop van de haven Annaba, alwaar ter plaatse door de Sovjets een vorm van technisch onderhoud werd gegeven, tot dusverre nog alleen aan onderzeeboten.
- (2) Van 5 tot 10 mei vond er een vlootbezoek plaats aan Dubrovnik (Joegoslavië). Het opmerkelijke van dit bezoek is de aanwezigheid van een JULIETT-klasse conventionele onderzeeboot. Deze onderzeeboot beschikt naast torpedo's ook over vier SSN-3 geleide wapens.

c. Sigint-activiteiten

De NAVO-oefening "DAWN PATROL" (van 6 tot 18 mei in het westelijke deel van de Middellandse Zee gehouden) had de aandacht van het MIRKA-II-klasse escorte-vaartuig (698) en het Sigint-vaartuig KURS. Deze oefening, waarbij o.a. USS KENNEDY is betrokken, heeft zich hoofdzakelijk afgespeeld ten zuiden van Sicilië. Onderzeebootkontakten in dit gebied wijzen op betrokkenheid van (een) Sovjet onderzeebo(o)t(en). De verrichtingen van een groep Amerikaanse Zesde Vloot-eenheden (USS INDEPENDENCE) nabij de oostpunt van Kreta had ook aandacht van Sovjet bovenwatereenheden, onderzeeboten en een Sigint-vaartuig, GS 239.

d. Hulpschepen

Op 3 april vertrok uit de Middellandse Zee een LAMA-klasse geleide wapen transport schip (983). Deze eenheid heeft de Oostzee bereikt. Het laat zich aanzien dat het schip in Leningrad in groot onderhoud wordt genomen. Op 4 april vertrok uit de Noordelijke Vloot eveneens een LAMA (PM-93). Deze eenheid, thans in de ankerplaats bij Sollum, zal dan waarschijnlijk bestemd zijn om de plaats van LAMA (983) in de Zwarte Zee Vloot te gaan innemen.

Commentaar: Deze handelwijze is geheel nieuw. Mogelijk zou een tekort aan werfcapaciteit in de Zwarte Zee hiertoe aanleiding kunnen zijn.

3. (G) DE INDISCHE OCEAAN

a. Combattanten

- (1) Het ALLIGATOR-klasse landingsvaartuig (LST) (354) bevond zich van 8-10 mei in de buurt van Djibouti. Tevens waren op dat ogenblik in de Golf van Aden de KRIVAK-klasse GW kruiser (922) en het PETYA-klasse escortevaartuig (884) aanwezig. Vermoedelijk had de ALLIGATOR (354) de opdracht de aanwezige Franse marine-eenheden, waaronder ook het vliegveldschip CLEMENCEAU, gade te slaan. De Franse marine-eenheden waren daar aanwezig in verband met het op 8 mei gehouden referendum betreffende de onafhankelijkheid van deze Franse kolonie. Deze eenheid bevindt zich inmiddels in de Chinese Zee opweg naar de thuishaven.
- (2) Op 17 mei verliet, gesleept door een burgersleepboot, het NANUCHKA-klasse GW patrouillevaartuig (356) de Zwarte Zee. Het is weinig waarschijnlijk dat het hier een leverantie betreft, of het schip moet qua structuur ingrijpend gewijzigd zijn, hetgeen thans nog niet bekend is. Op 1 juni bevond de sleep zich in Aden.
- (3) Sinds 30 mei bevinden zich nabij Sri Lanka de KYNDA-klasse GW kruiser (822), de vloottanker KOLICHITSKY, het marine-vrachtschip ISHIM en het ruimtevaarthulpschip DAURIA. De eerste drie brengen een bezoek aan Colombo. Dit betekent dat sinds 1974 de KYNDA de eerste combattant is die deze haven weer aandoet.
- (4) Het tanklandingsschip van de ROPUCHA-klasse (521) heeft na onbekende operaties te hebben uitgevoerd in het Kanaal van Mozambique, het operatieterrein verplaatst naar de Zuid-Somalische kust waar inmiddels een bezoek aan Mogadiscio werd gebracht. Momenteel bevindt deze eenheid zich in Berbera. Deze eenheid is nu volledig geïntegreerd in het SOVINDRON. De uiteindelijke bestemming van deze uit de Noordelijke Vloot afkomstige eenheid is hoogstwaarschijnlijk toch wel de Pacific Vloot.

b. Onderzeeboten

Een continue aanwezigheid van tenminste één
FOXTROT-klasse conventionele onderzeeboot en een
ECHO-klasse nucleair voortgestuwde GW onderzeeboot
bij het SOVINDRON leek tijdens de verslagperiode
gewaarborgd.

c. Sigint-activiteiten

Het onderzoekingschip ANTARCTICA bevond zich in de
maand mei 1977 overwegend nabij Diego Garcia.

HOOFDSTUK 3

KARAKTERISTIEKEN VAN SOVJET COMBATTANTEN

EN HULPSCHEPEN

37200 UR 0 TYPE DESIGN.	KTS AT HALF
CLASSNAME	R
INIT. OPS CAP	
PERIOD DELIVE	
HULL	, 50 HZ AC
DISPLACEMENT	
FULL LOAD	
STANDARD	SA=N=4
LENGTH (METER	
OVERALL	
WATERLINE	
BEAM (METERS)	
MAXIMUM	P GROUP
WATERLINE	
DRAFT (METERS	MM/70 ZIF=72
MAX NAVIGATIO	
MEAN HULL	
MAX OVER SONA	
COMPLEMENT	SS TILT
TOTAL	
OFFICERS	IN BANK 7=KM
ENLISTED	
ENGINE	
SPEED/END. (K	
DESIGNED MAX	TORPEDOES
SURF MAX SUST	
SURF CRUISING	
SURF ECONOMIC	
TURN COUNT(TP	OR 2 STERN
SURFACE	OTAL DC)
HORSEPOWER	
SURF TOTAL DE	
SURF HP TYPE	
SURF TOTAL DE	N=2 DO
SURF HP TYPE	RUT CURVE
MAIN ENGINES	P GROUP
	SS TILT
	HULL MOUNTED
	DIPPING
	TCH DOG MA
	GH POLE=B CH
	NG FOLD
SCREWS	
NO SCREW/BLAD R	
RUDDER	3
REMARKS	

37200 UR 0 FRESH WATER
PROVISIONS (D

